

Ctnosti a neřesti v biblickém myšlení, předpoklad obrácení

Teologická etika 2
VOŠ Jabok

Mgr. Zdenko Š Širka, ThD

Hlavní struktura:

- ▶ 1. Přínos biblického myšlení pro etiku
- ▶ 2. Znetvoření morálky podle Bible
- ▶ 3. Obsah etických požadavků podle Bible
- ▶ 4. Špatné postojové vzorce
- ▶ 5. Změna smýšlení

1. Přínos biblického myšlení pro etiku

- ▶ Specifikum etiky: hodnotový soud se liší od popisu jevů
- ▶ Hodnotový soud → osobní volba
 - zkušenost, výchova, etnická skupina, náboženství
- ▶ Důležitost uvědomění si vlastní podmíněnosti
- ▶ Hodnoty chápeme v rámci určité kultury
- ▶ Biblické myšlení obohacuje mravní uvažování a jednání
- ▶ Vliv nelze přecenit
- ▶ Biblické myšlení = jak SZ a NZ sdílejí své chápání světa, člověka, Boha
- ▶ Úkol = najít specifičnost tohoto myšlení (mravnost se odvíjí od vztahu s Bohem)

2. Znetvoření morálky podle Bible

Paradoxní rozprava Bibli

- ▶ a) zdůrazňuje důležitost patřit k národu/církvi/morální praxe
- ▶ b) obžaloba morálky znetvořené hříchem a její znetvoření

I. příběh (Genesis 2 a 3)

- ▶ Smysl zákazu: stanovit hranici mezi Bohem a člověkem a umožnit jejich správný vztah
- ▶ Pokušení – zákaz je omezením svobody člověka
- ▶ Rozdíl se stává znakem toho čeho se musím zmocnit a zapomíná na dary / člověk nerespektuje odlišnost, vnímá ji jako potlačující moc / pýcha, soběstačnost
- ▶ Morálka je redukována na povinnost vnucovanou zvnějšku

2. Znetvoření morálky podle Bible

2. příběh (Genesis 4) Kain a Ábel

- ▶ Odlišnost → rivalství → vražda
- ▶ Nesnesitelná odlišnost vede k zpochybnění jistoty
- ▶ Legalismus jako znetvoření morálky; předstírat úctu k textu aby skryl odmítání záměru textu: poskytnout místo druhému
- ▶ Znetvořená morálka neslouží druhému, ale hýčká naše svědomí

3. příběh (babylonská věž, Genesis 11)

- ▶ Univerzalita se mění v totalitu
- ▶ Jednota jako smazání odlišností; odmítnutí přijat Jméno
- ▶ Zmatení jazyků jako milost (a ne trest)
- ▶ Etika jednomyslnosti vs. etika respektující rozdíly

3. Obsah a smysl etických požadavků podle Bible

- ▶ Trojí charakter Zákona: dar, příslib, mravní závazek!
- ▶ ≠ oddělovat přikázání od okolností a osoby Kdo vyhlašuje
- ▶ Kdo vyhlašuje zákon? Proč?
- ▶ „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví.... Nebudeš mít jiné bohy před mou tváří.“
- ▶ Ten kdo dává zákon = ten kdo dává svobodu
- ▶ Bůh ≠ tyran
- ▶ Vyžaduje se ale věrnost národa smlouvě → v NZ potřeba obrácení
- ▶ Ježíš chce vrátit Zákonu osvobozující funkci (příslib svobody)

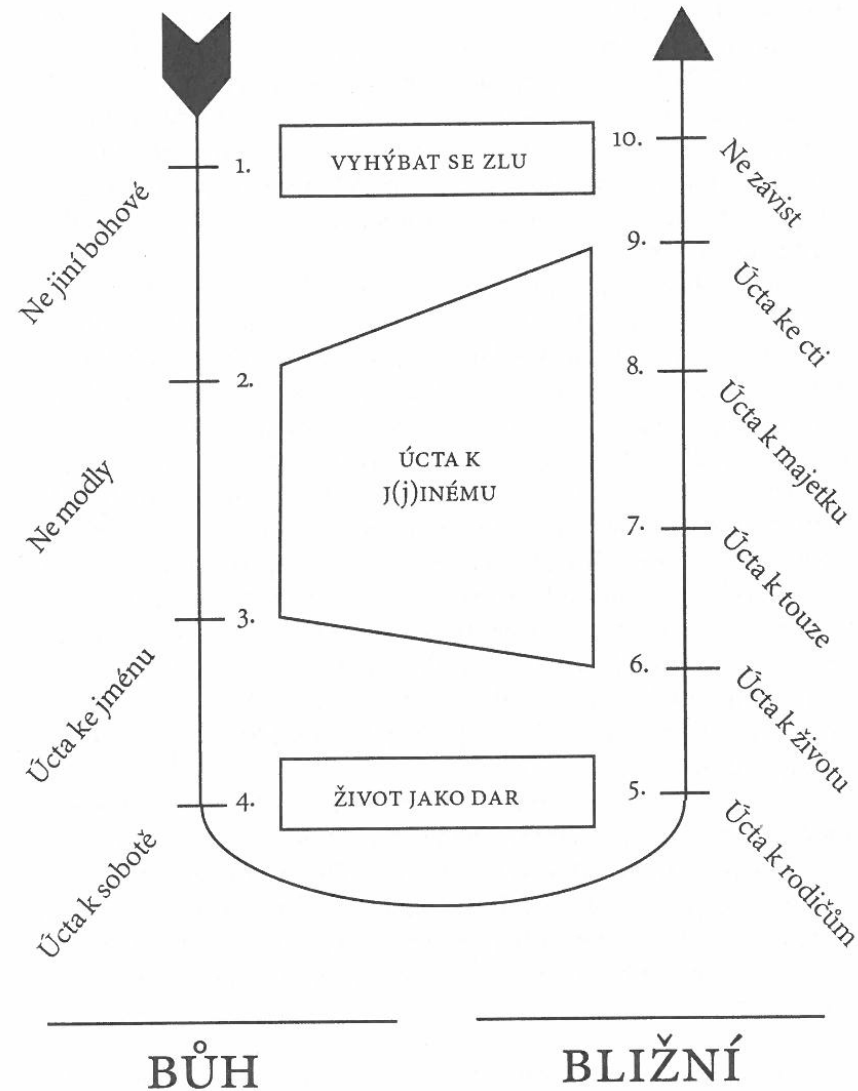

3. Obsah a smysl etických požadavků podle Bible

- ▶ Biblická morálka = morálka naslouchání, dialogu
- ▶ Co činí milosrdný Samaritán?
 - ▶ - Dojme ho zraněný (soucit)
 - ▶ - udělal mu místo ve svém životě
 - ▶ - podniknul rozumná opatření
 - ▶ - Byl pohnut soucitem = stal se zraněnému bližním
- ▶ Etický požadavek zasahuje srdce, proto je suma zákona:
 - ▶ „Budeš milovat Boha celým..... Budeš milovat bližního jako sebe sama.“
- ▶ Zaslechnutá výzva je vyjádřena slovy, viz Desatero.

3. Obsah a smysl etických požadavků podle Bible

3. Obsah a smysl etických požadavků podle Bible

- ▶ Dvě desky – zákaz považovat druhého za věc / respekt jinakosti
- ▶ První a poslední jsou navázané / první ozřejmuje příčinu zla (touha tvořit si bohy a sebe vnímat jako boha) / touha sakralizovat věci → žádostivosti
- ▶ 2. 3. a 6.-9.: negativně popisují jak zvrácenost vede k zlu
- ▶ 4. a 5.: pozitivné / život byl dán / nejsme svými tvůrci

3. Obsah a smysl etických požadavků podle Bible

- ▶ Bible sama vypovídá o úchylných morální praxi
- ▶ Morálka je křehká
- ▶ **Vnitřní rozdělenost člověka** (Římanům 7, ambivalence člověka):
 - ▶ „Nepoznávám se ve svých skutcích; vždyť nedělám to, co chci, nýbrž to, co nenávidím. **16**Jestliže však to, co dělám, je proti mé vůli, pak souhlasím se zákonem a uznávám, že je dobrý. **17**Pak to vlastně nejsem já, kdo jedná špatně, ale hřích, který je ve mně. **18**Vím totiž, že ve mně, to jest v mé lidské přirozenosti, nepřebývá dobro. Chtít dobro, to dokážu, ale vykonat už ne. **19**Vždyť nečiním dobro, které chci, nýbrž zlo, které nechci.“
- ▶ Rozštěpené svědomí vede k vyznání nemohoucnosti
- ▶ Pod starou literou vs. v novém životě Ducha

3. Obsah a smysl etických požadavků podle Bible

- ▶ „**15** Nepřijali jste přece Ducha otroctví, abyste opět propadli strachu, nýbrž přijali jste Ducha synovství, v němž voláme: Abba, Otče! **16** Tak Boží Duch dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti. **17** A jsme-li děti, tedy i dědicové – dědicové Boží, spoludědicové Kristovi; trpíme-li spolu s ním, budeme spolu s ním účastni Boží slávy.“ (Řimanům 8)
- ▶ Boží smlouva ≠ sepsaný dokument
- ▶ = vepsaná do srdcí (viz. Jer 31,31-34)

4. Příklady špatných postojových vzorců

- ▶ Závist a žárlivost -> hybnou silou jednání, rozhodování, vražd
- ▶ Žárlivost se často popírá a vytěsňuje; ničivé následky
- ▶ „podzemní vody v hlubinách nevědomé psyché“

Žárlivost:

- ▶ Strach z ponížení, úsilí o výhradní vlastnictví, podezíravost, to co se domnívá že vlastní cítí jako ohroženo; mocichtivost; druhý mu musí patřit, protože potřebuje jeho/její lásku.

Závist:

- ▶ Člověk něco nemá a intenzívně si to přeje / nepřeje to druhému
 - ▶ Chtít předmět, objekt, vlastnost, titul....
 - ▶ Souvisí s nepřízní, nepřejícností, nevraživostí a záští
-

4. Příklady špatných postojových vzorců

- ▶ „Jsou plni nepravosti, podlosti, lakoty, špatnosti, jsou sama závist, vražda, svar, lest, zlomyslnost, jsou donašeči...“ (Řim 1,29);
- ▶ „modlářství, čarodějství, rozbroje, hádky, žárlivost, vášeň, podlost, rozpory, rozkoly, závist, opilství, nestřídmost a podobné věci. Řekl jsem už dříve a říkám znovu, že ti, kteří takové věci dělají, nebudou mít podíl na království Božím“ (Gal 5,20-21); „
- ▶ Odhod'te tedy všechnu špatnost, každou lest, přetvářku, závist, jakékoliv pomlouvání“ (1 Petr 2,1);
- ▶ „Vždyť kde je zavist a svarlivost, tam je zmatek a kdejaka špatnost“ (List Jakubův 3,16)

4. Příklady špatných postojových vzorců

- ▶ Příběh A (Ráchel, Lea, Lában a Jákob)
- ▶ „Když Ráchel viděla, že Jakobovi neporodila děti, záviděla (vzplála žárlivosti proti) své sestře a řekla Jakobovi: Dej mi děti, nebo zemřu!“ (Gen 30,1)
- ▶ Rachel touží mít děti, které nemá,
- ▶ Současně má ale obavu, že ztratí lasku Jakoba
- ▶ narušené vnímání reality: Lea nemohla za její neplodnost; pocit méněcennosti

4. Příklady špatných postojových vzorců

- ▶ Příběh B Josef a jeho bratři:
- ▶ Jákob Josefa miloval více než ostatní syny
- ▶ Nenávist bratrů rostla, žárlili

- ▶ Příběh C Abram, Hagar a Sára
- ▶ Sára neplodná; počala Hagar
- ▶ Neplodnost = promarněný život
- ▶ Sára pohrdá s ní, Hagar pak uprchla
- ▶ Silná stránka druhého se stává hrozbou

4. Příklady špatných postojových vzorců

- ▶ Příběh D Náboženský představitel a Ježíš
- ▶ Ježíš byl ohrožením; ztráceli výlučné postavení
- ▶ Ježíš nemluvil náboženské fráze, nepřinesl morální systém
- ▶ Ztělesňoval Boží přítomnost

- ▶ Uzdravení z neřestí?
- ▶ Posilování vědomí vlastní hodnoty a důstojnosti
- ▶ Nalezení svého určení
- ▶ Modlitba (ústřední část kázání na hoře)
- ▶ Výzva k obrácení!
- ▶ Dobré postojové vzorce

5. Změna smýšlení

- ▶ Lukáš 15 Podoběnství o ztraceném/márnotratném synovi:
- ▶ Otec.....
- ▶ Mladší syn.....
- ▶ Starší syn.....
- ▶ Hříšníci = mladší / farizejové = starší syn
- ▶ Proč syn odjel?
- ▶ Jak dopadl? Proč?
- ▶ Došlo mu. Co? Pokání.
- ▶ O čem svědčí otcova reakce?
- ▶ „Byl mrtev a zase žije, byl ztracen a je nalezen.“ ?!
- ▶ Mladší syn našel cestu ze smrti do života -> vzkříšený život

5. Změna smýšlení

- ▶ Starší syn:
- ▶ pojetí otce je rigorózní
- ▶ Jeho morálka má hranice
- ▶ Legalistická morálka / morálka poslušnosti, fixace na authority

- ▶ Boží láska se nabízí každému / hříšníci mohou žít jen z Boží milosti a odpouštění / nemohou požadovat žádná práva

5. Změna smýšlení

- ▶ Encyklika o Božím milosrdenství (1980):
 - ▶ marnotratny či ztraceny syn ma jako syn svou důstojnost v domě svého otce
 - ▶ osud porušené důstojnosti a vědomi promrhaného synovství
 - ▶ Jeho jednání nebylo otci lhostejné
 - ▶ jejich vztah tím nebyl odstraněn, ani jednáním zrušen
 - ▶ Otec si uvědomuje, že bylo zachráněno a v určitém smyslu znovunalezeno lidství ztraceného syna.
 - ▶ Hlavní roli v otcově věrnosti sobě samému hraje důstojnost a lidství marnotratného syna. On pečuje o důstojnost svého syna. V kořenu je láska, jež je schopna se sklánět ke každému ztracenému člověku, ke každé lidské bídě, zejména k té morální.
-

5. Změna smýšlení

- ▶ Smysl podobenství: důraz na obrácení
- ▶ kromě změny smýšlení a jednání i společenské důsledky
- ▶ Obrácení: změny v jednání, chtění i vidění
- ▶ „že když byl vyrván hříchu, je uváděn do tajemství Boží lásky a že Bůh ho volá, aby se s ním osobně spojil v Kristu. Neboť působením Boží milosti nastupuje nově obraceny duchovní cestu, na které se vírou již účastní tajemství smrti a vzkříšení a přechází od starého člověka k člověku novému (...) Tento přechod s sebou nese pokračující změnu smýšlení i chování; má se navenek projevit společenskými důsledky...“ (II Vatikán)

5. Změna smýšlení

- ▶ Obrácení – *metanoia*:
- ▶ působení, v němž se nitro člověka doslova převrátí a obrátí k Bohu
- ▶ Prvek lítosti (pokání)
- ▶ Antropologicky: Člověk má při vši své omylnosti a schopnosti chybovat a proviňovat se možnost sebe korektury
- ▶ Teologicky: připomíná zkušenost, že se lidé stále znovu proviňují a člověk je i přes veškerou svou snahu odkázán na odpuštění

5. Změna smýšlení

- ▶ Aspekty konceptu obrácení:
 1. Identifikace s hříšníky a otevření se dialogu
 2. Uvolnění a vyjití ze stávajícího stavu
 3. Uvědomení si smyslu života
 4. Akt rozhodnutí sebe-uskutečňováním
 5. Vázáno na existenci Krista
 6. Obrácení vede k radosti z nového života
 7. Obrácení se týká celého života
 8. Sociální rozměr je důležitý

-
- ▶ Případné otázky, konzultace, dodatečné informace na sirka@jabok.cz

